

4. Борхес Х. Л. Собрание сочинений : в 4 т. / Хорхе Луис Борхес. — 2-е изд., испр. — СПб., 2006. — Т. 2. — 847 с.
5. Гридчина В. В. Зображальна інформація: інформаційні та неінформаційні зображення / В. В. Гридчина // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Сер.: Филология. — 2005. — Т. 18(57), № 1. — С. 248—252.
6. Гридчина В. В. Особливості сприйняття візуальної інформації / В. В. Гридчина // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Сер.: Филология. — 2006. — Т. 19(58), № 5. — С. 35—39.
7. Лотман Ю. М. Семиосфера / Ю. М. Лотман. — СПб. : Искусство—СПБ, 2000. — 704 с.
8. Пирс Ч. С. Начала прагматизма : пер. с англ. / Чарльз Сандерс Пирс. — СПб., 2000. — 352 с.
9. Семиотика. — М. : Радуга, 1983. — 636 с.
10. Соссюр Ф., де. Заметки по общей лингвистике : пер. с фр. / Ф. де Соссюр. — М. : Прогресс, 1990. — 228 с.
11. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию / Умберто Эко ; пер. с итал. В. Г. Резник и А. Г. Погоняйло. — СПб. : Симпозиум, 2006. — 544 с.
12. Ogden C.K. Il significeto del significato / C. K. Ogden, I. A. Richards. — Milano, 1966.
13. Ullman S. La semantica / S. Ullman . — Milano, 1966. — P. 90—130.

Максим Балаклицький

ГАЗЕТА «ДЛЯ ТЕБЯ»: ШЛЯХИ МЕДІАТИЗАЦІЇ ХРИСТІЯНСЬКОЇ ІДЕОЛОГІЇ

Стаття доводить, що журналісти газети «Для ТЕБЯ» виявляють релігійний компонент усіх сфер суспільного життя, використовуючи фонові знання нецерковної аудиторії.

Ключові слова: *медіатизація, ЗМІ, газета, преса, протестант.*

Статья показывает, что журналисты газеты «Для ТЕБЯ» выявляют религиозный компонент всех сфер общественной жизни, используя фоновые знания нецерковной аудитории.

Ключевые слова: *медиазация, СМИ, газета, пресса, протестант.*

The article argues that the journalists of the «Dlia TEBIA» newspaper show the religious component of all aspects of public life, using background knowledge of unchurched audience.

Key words: *mediatization, media, newspaper, press, Protestant.*

На ринку релігійних медіа — ЗМІ, які проблематично назвати масовими [9, с. 127], — якість видання полягає не у величині тиражу, а в досягненні поставлених редакцією ідеологічних цілей [1]. У наш час перманентного загострення суспільних суперечностей, зокрема релігійного характеру, спостерігаємо, серед іншого, приклади того, як релігійні часописи шукають спільний ідейний фундамент зі світськими ЗМІ, сприяючи покращанню морально-психологічної атмосфери у суспільстві. Аналіз принципів роботи успішних медіа такого різновиду становить **актуальність** нашої статті.

Мета розвідки — розглянути комунікативну стратегію херсонської газети «Для ТЕБЯ».

Завдання розвідки — вивчити методи висвітлення цієї газетою актуальної для світського читача суспільної тематики з релігійних позицій.

Ступінь дослідженості теми. Автор цієї публікації аналізував [2] ідеї з праць зарубіжних науковців із релігійної медіакommунікації, відомих і використовуваних протестантськими ЗМІ пострадянського простору. Здебільшого медіатизацію біблійної ідеології розглядають на прикладі інтернет-ЗМІ [5; 14]. В Україні Асоціація журналістів, видавців і мовників християн «Новомедіа» провела низку семінарів зі специфіки функціонування релігійних медіа різного типу — друкованих та інтернет [13] — і зі зв'язків із громадськістю релігійних організацій [10].

Найбільше до нашої теми дотична лекція Руслана Кухарчука «Починаємо нову газету: концепція, менеджмент і творчість» [12], прочитана 2005 р. в Києві на семінарі Асоціації «Новомедіа». Як прикладовий матеріал лектор використовує публікації столичних світських і християнських видань — газети «КАМЕНЬ Краеугольный», яку власноруч редагує, та журналу «IN VICTORY». Регіональні ж протестантські медіа України удостоєно лише згадок — Р. Кухарчука й інших аналітиків [1]. Флагманом цих ЗМІ та їх найкращим представником є газета «Для ТЕБЯ».

Досліджуване видання засновано 1997 р. ініціативною групою херсонців із кількох баптистських церков із метою створення якісної альтернативи перекладним місіонерським буклетам. До цього четверо

членів майбутньої редколегії півроку вели християнську сторінку в міській газеті «Эфир» і молодіжній газеті «Поколение». Співробітництво з «Эфиром» припинилося через призначення нового редактора, нелояльного до християнства, а «Поколение» виявилось одноденкою, створеною під вибори. Дмитро Луковенко півтора року працював технічним редактором «Булави» — міської щоденної газети Херсона — і залишив цю посаду, щоб очолити редакцію «Для ТЕБЯ».

Упродовж 11 років роботи редколегії вдалося зберегти середній наклад часопису — близько десяти тисяч примірників, залучити авторів із різних регіонів України, а також зі США, Узбекистану, Латвії, Росії. 2000 р. газета посіла перше місце в СНД серед християнських періодичних видань на конкурсі в рамках міжнародної виставки християнської літератури в Санкт-Петербурзі. З цієї нагоди 2001 р. було випущено дайджест із 29 найкращих публіцистичних творів, що під ту пору побачили світ на шпальтах «Для ТЕБЯ».

Ці події ознаменували період становлення і професіоналізації редакції. Того ж року запрацювала електронна версія газети (її теперішня адреса: www.fogu.ru). Лічильник сайту дотепер зафіксував 8,4 млн переходів (півтори-дві тисячі хостів на добу). З метою привернення уваги до електронної версії видання було проведено два літературних й один журналістський конкурси серед читацької спільноти сайту. Від 2001 р. читачі оприлюднили в розділі «Публіцистика» 1170 творів — цілком порівнянню кількість із корпусом публікацій у паперовому варіанті (~ більше півтори тисячі), до того ж останній мав перевагу — чотири роки розвитку.

Матеріали газети передрукуюють російськомовні інтернет-ЗМІ трьох гілок християнства, а також церковна преса Криму і Західної України, Казахстану, Росії, Білорусі, Болгарії, використовують у передачах ТрансСвітового радіо (Київ), перевидають у Якутії накладом у тисячу примірників. За словами теперішнього редактора Анатолія Пашморги, в Дніпропетровську розповсюдження газети уможливило створення нової церковної громади (позаяк перевірити цю інформацію не вдалося, кваліфікуємо її як припущення).

Розуміння редакцією принципів місіонерської медіакомунікації простежується на матеріалі журналістських курсів, що їх уклали для розширення авторського складу газети журналісти Тетяна Дьяченко (Артерчук) і Ольга Заднепряна на базі праць Галини Лазутіної (МГУ), Олександра Тертичного і Девіда Рендола. На переконання укладачів,

головним учасником медійного діалогу є читач. Журналіст має орієнтуватися на його сприйняття своїх матеріалів. Спілкування журналіста з читачем визначається не компетенцією першого, а тим враженням (чи рівнем розуміння), яке склалося про обговорювану в ЗМІ проблему у свідомості реципієнта. Варто враховувати ймовірні перешкоди на шляху сприйняття аудиторії: зайнятість читача, розсіяність уваги, сконцентрованість на власних проблемах і планах, також «грізну конкуренцію... [яку] становить телебачення, де все показують просто, яскраво, захоплююче» [8], цінності, ідеали, світоглядні, вікові, соціально-економічні, культурні характеристики. Укладачі курсів переконані, що достовірно судити про смаки аудиторії майже неможливо. Надійніше *post factum* вивчати вплив газетного матеріалу на неї.

Наведено дані місії американського євангеліста Біллі Грема, згідно з якими кожен навернений у християнство до цього чув євангельську вістку в середньому 20 разів. У цій перспективі завдання місіонерської газети — поступово трансформувати читачеве сприйняття релігійної інформації у позитивний бік: *нагадувати* про Бога, *бути приводом почитати розмову*.

Надзвичайно важливо заволодіти увагою читача, переконати, що написане є «ясним, новим і має стосунок до нього». Такого ефекту можуть досягти «гарний заголовок чи видовищні ілюстрації, або важливість теми... Однак головне навантаження... несе на собі перший абзац» [8]. Укладачі радять писати про найскладніші речі простою мовою — компетентно, але не вигадливо. Нарешті, необхідно прагнути об'єктивності у викладі матеріалу, навіть якщо вона «не відповідає, а може, й підриває Ваші власні переконання з якогось питання. У християнських журналістів нерідко виникає спокуса «протягти до раю» якусь хорошу людину, приміром, улюбленого письменника, поета чи актора. Журналіст намагається висвітлити ті моменти й висловлювання, які свідчать про «християнське» життя знаменитості, прагнучи зауважувати менш пристойні факти біографії» [7].

З нашого погляду, робота журналістського колективу газети достатньою мірою відповідає зазначеним професійним і етичним стандартам. Редакція газети налагоджує діалог із читачем, починаючи з назви часопису. Очевидні спроби журналістів зорієнтувати кожен випуск на сприйняття пересічних українців — перш за все тих, що проживають поза містами-мільйонниками. Саме «невибагливість» такої назви зумовила вибір засновників [6].

З метою вивчення аудиторії видання і залучення читачів до співпраці в газеті редакцією розроблено комплекс заходів: 1) постійні бліц-опитування, під час яких однакове запитання ставиться на вулиці перехожим різного віку, статі, соціального статусу тощо. Оприлюднення відповідей завершується коротким журналістським підсумком; 2) відповіді на читацькі листи, зокрема провокаційні; 3) проведення регулярної читацької лотереї з призами, для участі в якій необхідно відіслати на адресу редакції заповнену анкету. Її шаблон включає створення рейтингу статей і рубрик номера, а також висловлення побажань щодо тематики майбутніх публікацій; 4) згадані курси журналістів, укладені працівниками редакції. Їх заочна форма ефекту не мала. Результативнішим було проведення очних занять у приміщенні церкви за цими матеріалами, здійснюване тодішнім редактором Борисом Тарасенком; 5) періодичні журналістські й літературні конкурси (призовий фонд склали редакційні кошти, заохочувальні призи надано церковними видавництвами), спрямовані на рекламу електронної версії часопису; 6) формування читацької спільноти сайту: дискусії на форумі та в чаті, форма для залишення коментарів на редакційні публікації. Важливою відмінністю цього сайту є можливість персонального входу для додавання власних публіцистичних і белетристичних творів (також і українською мовою). Рішення про оприлюднення конкретного тексту приймає адміністратор сайту; 7) рубрика на сайті «Стаття в газету»: автор може запропонувати свій текст для ексклюзивної публікації у паперовому виданні; у цьому випадку виплачується гонорар у розмірі 25—50 доларів «залежно від якості тексту».

Тематику матеріалів часопису зорієнтовано на релігійне просвітництво. Останнє здійснюється у річищі зв'язків із громадськістю [3]: долання упереджень і творення позитивних настанов щодо (головно протестантських) церков, а також боротьби з нездоровим інтересом суспільства до основного конкурента християнства на релігійному «ринку» — окультизму. Штампам атеїстичної пропаганди про образ «сектанта» як обмеженої, відсталого, неповноцінної людини протиставлено *біографії* видатних осіб, що сповідували віру в біблійне вчення, *хроніку* християнської благодійності, заохочувано до релігійної (*само*) *освіти*. Останню функцію у часописі виконує реклама протестантських освітніх закладів пострадянських країн, церковних громад, видавництва, книжкових і періодичних видань, місіонерських і добродійних товариств, студій розроблення духовних веб-ресурсів. Протистояння світу

окультного також відбувається у просвітницькому ключі: детально аналізуючи прояви й об'єкти віри сучасного містицизму — східні релігії, астрологію, гороскопи, гадання, забобони, гіпноз, окультну псевдонауку, ірраціоналізм масової («народної») релігійності, цілительство, хіромантію, чаклування, договір із нечистою силою, НЛО, журналісти акцентують верифіковані дані, апелюють до розуму й здорового глузду реципієнтів.

У газеті приваблює широкий спектр тем, яким присвячено публікації газети. Дописувачі торкаються більшості аспектів сучасного життя — белетристики, військової проблематики, геополітики, екології, економіки, естетики, есхатології, живопису, здоров'я (рак, алкоголь, наркотики, порнографія), ЗМІ, історії (релігій), космогонії, маскульту, моди і косметики, моралі, наукового й техніцистського світогляду, освіти, політики, психіатрії, психології (самогубства, депресія), сімейної тематики (аборт, гомосексуалізм, дошлюбний секс, підліткова злочинність, подружня (не)вірність, розлучення, складові міцної родини), соціальної сфери, спорту, філософії, юриспруденції й судочинства, акцентуючи їх релігійний компонент.

Варто відзначити компетентність редакційних матеріалів. Приміром, редакція відмовилась од компонування дитячої сторінки (можливо, через поширеність такого формату в журналах для сімейного читання [4]), зосередившись на підготовці рубрики «Youth page» / «Cool page». Її матеріали адекватно відбивають підлітковий світ — питання самооцінки, закоханості, сучасної музики, зовнішності, фізичної сили, сатанізму, шляху до ставання знаменитістю, конфлікту поколінь, надмірної сором'язливості, вміння заводити друзів. Жанрові форми цих публікацій так само адаптовано: це психологічні тести, жартівливий «гороскоп». Від початку 2000-х рр. авторською колонкою Максима Стрельбицького стає огляд світської преси. Аналізуючи понад двадцять українських видань, автор найчастіше цитує «Факты и комментарии», «День», «Україну молоду», «2000». Непоодиноким інформаційним приводом для виступу журналістів «Для ТЕБЯ» є відгук на публікації в інших ЗМІ.

Як уже згадувалося, укладачі журналістських курсів декларують прагнення налагодити діалог із читачем уже на рівні заголовків. Деякі з них побудовано на візуалізації — «беДНОсть», «секТАН(К)т», парадоксі — «Хит-парад целителей», оксюмороні — «Прозрение ясновидающей», каламбурі — «Астроложь», «Из-под ПРЕССА законов» (огляд

преси). Проте основний прийом дописувачів — асоціації. Джерелами асоціацій виступають: **фольклор** — «Сила есть... *Что еще нужно?*» («ума не надо»), «Смесь бульдога с носорогом» (моральний аспект генної інженерії), «Золотая *сорви-голова*» (Сергій Єсенін); **белетристика** — «Джинн из *банки*» (лампи) [Аллан Чумақ], «Я б *убийцей* стать хотел, пусть меня научат...» (вірш Володимира Маяковського «Кем быть?») (1928), «Один день из жизни *покойника*» (повість Олександра Солженіцина «Один день из жизни Ивана Денисовича» (1968); **естрада** — «Деньги — *вот и вся мечта?!*» («Вот, вот и вся любовь» — рядок із пісні «Кот кота» (1997) гурту «Мумий Тролль»), «*Отелло* с нашего двора» (пісня «Ребята с нашего двора» (1996) гурту «Любэ»); **кінематограф** — «Men in white» (люди в білому — християни, алюзія на голлівудський кінофільм «Люди в чорному» (1997) і біблійне Об'явлення 7:9), «Легко ли быть *«голубым»*» (кінофільм «Легко ли быть молодым» (1986); **радянська ідеологія** — «*Геи* всех стран, *объединяйтесь!*».

Журналісти видання спеціалізуються на пошуку яскравого інформаційного приводу. Поштовхом, містком до розмови з читачем стають подія, цитата, публікація, фільм, сенсація, нещастя, свято, тенденція, сучасний фольклор. У часописі трапляється культ ліду: «Про Моцарта нам відомо дві речі: по-перше, його вбив Сальєрі, і по-друге, *він написав потрясаючі мелодії для мобільних телефонів* (виділення автора. — М. Б.)». Ще згадується фільм «Сибірський циркульник», де сержант О'Лірі на прізвисько Скажений пес усе ж таки був змушений визнати, що «Моцарт — великий композитор» (Для ТЕБЯ. — 2006. — № 1).

Спостерігаємо тричастинну структуру статей: привід — заголовок і вступ; зміст (аргументація); висновки / заклик(и) / біблійна цитата. У змісті статей відбувається інкультурація Євангелія через цитати, апеляції до російської класичної літератури, творчості сучасних бардів, маскульту, фольклору — приказок, афоризмів, анекдотів, рекламних слоганів. Повторюваним прийомом є осучаснення біблійних історій: наприклад, вихід Ізраїлю з єгипетського полону подається як історія звільнення заручників.

Від початку 2000-х рр. зі стилю статей «Для ТЕБЯ» майже щезають пропагандистські прийоми. Журналісти дедалі частіше уникають дидактичних гасел, прагнуть показувати явища з різних боків (у цьому контексті не можна оминати визнання наукових досягнень Зигмунда Фройда (це «видатний інтелектуальний першопроходець ХХ сторіччя»

(Для ТЕБЯ. — 2001. — № 5), матеріали тяжіють до форми притчі, метафори, їх пронизує неекзальтований оптимізм. Інтелектуалізація особливо помітна на спробах аналізу сучасного мистецтва. Відрадною тенденцією протестантської культури на теренах пострадянських країн останніми роками стає перехід від ігнорування чи безпомічного заперечення у публікаціях цієї теми до зважених досліджень [11].

Дизайн газети характеризується ретельним добором ілюстрацій, відсутністю релігійної символіки в оформленні (як і церковної термінології й лексики в мові публікацій). Невеликий розмір матеріалів дозволяє уникати переходів на іншу сторінку та передруків у кількох номерах. Рідкісною рисою для церковних медіа є сприйняття репортажної фотографії як самостійної публікації: рубрика «Стоп-кадр» пропонує фотозамітку чи фотозамальовку з коментарем-роздумом.

Життєздатність часопису «Для ТЕБЯ» забезпечено не фінансовим чи статусним, а ідеологічним чинником. Сприйняття журналістської праці як жертви, служіння спонукає дописувачів регулярно готувати матеріали, працювати над собою, друкуватися безкоштовно чи навіть доплачувати (самоокупним є лише технічне забезпечення видання). А. Пашморга вважає головною запорукою успіху щотижневі зустрічі редколегії, спільні молитви, товариське спілкування поза редакцією: «Люди переймаються нашими ідеями (здається, наш стиль саме на засіданнях редколегії формується), отримують адекватну оцінку своїх творів», зокрема, прийнято всі матеріали зачитувати у присутності повного складу співробітників видання.

Висновки. Ефективність комунікації часопису «Для ТЕБЯ» забезпечено: 1) адаптацією релігійного матеріалу до медіатексту; 2) визнанням дописувачами газети читача — головним суб'єктом діалогу, а також вивченням особливостей його сприйняття, з'ясуванням можливих перепон, налагодженням і підтримкою спілкування з читацькою аудиторією; 3) послідовною ставкою на автуру: пошуком нових кадрів, перш за все серед читачів, і постійним удосконаленням наявних; 4) сприйняттям журналістської творчості як подвижництва; 5) міжконфесійним характером видання, інтеграцією зусиль християнської спільноти медійників.

1. Алексей Ефетов: «Единство христиан — естественный результат исполнения ими Великого Поручения» [Электронный ресурс] // интернет-газета «Путь». — Режим доступа: <http://www.asd.in.ua/archives/869>.

2. Балаклицький М. Журнал «Християнство» — феномен серед протестантських мас-медіа України [Електронний ресурс] / М. Балаклицький // інтернет-газета «Путь». — Режим доступу: <http://www.asd.in.ua/archives/886>.
3. Балаклицький М. Інформаційний бюлетень як засіб зв'язків із громадськістю протестантської Церкви / М. Балаклицький // Вісник Сумського державного університету. Сер.: Філологія. — Суми, 2008. — № 1. — С. 189—194.
4. Балаклицький М. Протестантський річник «Моя надія»: жанрово-тематична палітра / М. Балаклицький // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер.: Філологічні науки. — Кам'янець-Подільський, 2008. — Вип. 17. — С. 138—140.
5. Ежегодная конференция «Евангелие в интернет» [Электронный ресурс] // «Хорошие Новости» — христианская веб-студия. — Режим доступа: <http://biblelamp.ru/gospel/?id=conference>.
6. Для ТЕБЯ : дайджест. — Херсон, 2001. — С. 44.
7. Журналистика для тебя. Урок № 3. Сбор информации / [сост.: Татьяна Дьяченко (Артерчук) и Ольга Заднепряна] [Электронный ресурс] // газета «Для ТЕБЯ». — Режим доступа: http://www.foru.ru/teach_lesson3.php3.
8. Журналистика для тебя. Урок № 7. Лиха беда начало / [сост.: Татьяна Дьяченко (Артерчук) и Ольга Заднепряна] [Электронный ресурс] // газета «Для ТЕБЯ». — Режим доступа: http://www.foru.ru/teach_lesson7.php3.
9. Кашинская Л. Религиозная печать / Л. Кашинская // Средства массовой информации России. — М. : Аспект Пресс, 2001. — С. 127—139.
10. PR для церквей и религиозных организаций [Электронный ресурс] : видеосеминары. — 120 min / 4,7 Gb. — К. : Ассоциация журналистов, издателей и вещателей христиан «Новомедиа», 2008. — 10 электрон. опт. дисков (DVD) : 12 см. — Систем. требования: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 1995, 98, 2000, XP. — Название с контейнера.
11. Рокмакер Х. Современное искусство и смерть культуры : пер. с англ. / Х. Рокмакер. — СПб. : Мирт, 2004. — 218 с.
12. Sem3.mр3 // Журналистика и редакция в печатных средствах массовой информации. Лекторы Руслан Кухарчук и Сергей Сергиенко [Электронный ресурс] : аудиосеминары / Р. Кухарчук, С. Сергиенко. — 80 min / 700 Mb. — К. : Ассоциация журналистов, издателей и вещателей христиан «Новомедиа», 2005. — 1 электрон. опт. диск (CD-ROM) : 12 см. — Систем. требования: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 1995, 98, 2000, XP. — Название с контейнера.
13. Християнство online [Электронный ресурс] : аудиосеминары. — 80 min / 700 Mb. — К. : Ассоциация журналистов, издателей и вещателей хрис-

- тиан «Новомедиа», 2005. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : 12 см. — Систем. требования: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 1995, 98, 2000, XP. — Название с контейнера.
14. *Henrich D.* Internet Evangelism in the 21st Century: A Reader / D. Henrich. — [Б. м.] : Handclasp International, 2007. — 267 p.

Мальвіна Воронова

КРИТИКО-БІОГРАФІЧНИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ПОРТРЕТ: ПУБЛІЦИСТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ ЖАНРУ

Статтю присвячено жанру критико-біографічного літературного портрета. В ній не лише окреслено основні науково-практичні проблеми жанру, а й досліджено його методологічну та поетикову природу (на тлі різноманітного емпіричного матеріалу). Теоретична концепція жанру (визначення, принцип аналізу, розгляд виражальних засобів) є авторською.

Ключові слова: літературний портрет, літературна критика, критико-біографічний метод.

Статья посвящена жанру критико-биографического литературного портрета. В ней не только очерчены основные научно-практические проблемы жанра, но и исследована его методологическая и поэтическая природа (на фоне разнообразного эмпирического материала). Теоретическая концепция жанра (определение, принцип анализа, рассмотрение выразительных средств) является авторской.

Ключевые слова: литературный портрет, литературная критика, критико-биографический метод.

The article deals with the genre of critical and biographical literary portrait, it outline the principal scientific and practical problems of the genre, but also explore its methodological and poetic nature (against the background of various empirical). Theoretical concept of genre (definition, the principle of analysis, consideration of expressive means) is the author's.

Key words: literary portrait, literary criticism, critical-biographical method.

Актуальність цього дослідження передусім пов'язана з наявною науково-теоретичною проблемою літературного портрета. Попри те, що цей жанр має вікову історію, а його концепцію розробляли такі видатні світові письменники, публіцисти й критики, як Г. Флобер [19],